

Nr 990

Av herrar Burenstam Linder och Fälldin, om statistik för bedömning av levnadsnivån.

(Lika lydande med motion nr 867 i Första kammaren)

Det finns två huvudorsaker till intresset för hur nationalinkomsten utvecklas. För det första vill man bilda sig en uppfattning om konjunkturläget och konjunkturförloppen, bl. a. för att vidta stabiliserande ekonomisk-politiska åtgärder. För det andra vill man studera hur den materiella levnadsnivån trendmässigt utvecklas, bl. a. för att underbygga en tillväxtbefrämjande ekonomisk politik.

Men den »nationalinkomst» man intresserar sig för i dessa båda sammanhang är inte identisk. I syfte att studera konjunkturförloppen är det lämpligt att koncentrera uppmärksamheten till förändringar i den totala inkomstvolymen, d. v. s. förändringar i de totala produktionsvärdena inom de specialiserade produktionsgrenar som ingår i penninghushållningen. Det är inom denna produktion de krafter som styr konjunkturerna utvecklas. För att däremot mäta förändringar i levnadsnivå krävs ett mera allmänt betraktelsesätt. En rad andra faktorer än produktionsvärden inverkar på levnadsnivån.

Den nationalinkomststatistik vi har tillgång till är konstruerad i syfte att belysa konjunkturförloppen snarare än tillväxtprocessen. Orsakerna härtill är flera. Först och främst har konjunkturproblemen intagit en dominerande ställning, och det var i själva verket konjunkturanalysen som först skapade ett intresse för nationalinkomststatistik. För det andra är redan en mera begränsad redovisning av produktionsvärden förenad med allehanda statistiska problem.

En tredje orsak till att statistiken utformats som en mätare av produktionsvärden snarare än levnadsnivå är att en sådan statistik ansetts kunna fungera som en hjälplig mätare även av levnadsnivåns förändring, åtminstone när omvandlingen från traditionell byteshushållning väl genomförts.

I nuvarande skede av den ekonomiska utvecklingsprocessen är det emellertid nödvändigt att försöka skapa en ekonomisk statistik vid sidan av den nuvarande som bättre mäter förändringar i levnadsnivå. I samband med att man lärt sig att någorlunda väl bemästra konjunktursvängningarna

har intresset för ekonomisk tillväxt kommit i förgrunden. Det är då angeläget att ha tillgång till data som så nära som möjligt visar hur levnadsnivån verkligen ändras. Värdet av den nuvarande statistiken som indikator på levnadsnivån har successivt försämrats. Den främsta orsaken härtill är den stora betydelse miljöproblemen kommit att få. Den nuvarande statistiken är så uppbyggd att den fortgående miljöförstöringen inte belastar nationalinkomstkalkylerna. Vissa negativa konsekvenser av den fortgående urbaniseringen utelämnas också i statistiken. Som exempel kan man nämna att kostnaderna för resor till och från arbetet inräknas som en pluspost i nationalinkomsten, trots att dessa resor närmast utgör en belastning ur levnadsnivåsynvinkel. En annan egendomlighet är att egenarbete icke inräknas i nationalinkomsten men utgör ett bidrag till levnadsnivån. En minskning i egenarbete, t. ex. i samband med en höjning av gifta kvinnors förvärvsarbetsnivå, tar man således inte hänsyn till i statistiken. När sedan hela penningförtjänsterna i förvärvsarbetet räknas in i statistiken överdrivs det produktionsbefrämjande bidraget av denna ökade specialisering.

Även om den nuvarande nationalinkomststatistiken ger en viss inblick i levnadsnivån och förändringarna i denna, är dock den bild statistiken förmedlar ofullständig och skev så snart uppgifterna utnyttjas för något annat än att belysa produktionsvärdena. Inte desto mindre används nationalinkomststatistiken på ett okritiskt sätt som mätare även på levnadsnivåns utveckling. Många av dem som begagnar statistiken har nödvändigtvis ofullständig överblick över de svagheter som vidlåder uppgifterna. Även fackmän utnyttjar statistiken lättvindigt med endast underförstådda inskränkningar. Hela debatten om den ekonomiska politikens medel och mål får härigenom en felaktig inriktning. Det finns därför anledning att undersöka möjligheterna att åstadkomma en mera rättvisande statistik. Vad som fortfarande kan tala emot en sådan ansträngning är de stora statistiska svårigheter som är förenade med en utvidgning. Utöver vad som framgått av de exempel som nämnts finns det många andra faktorer som man skulle behöva ha en inblick i för att verkligen kunna avgöra hur levnadsnivån ändras — faktorer som dock är helt omöjliga att fånga. Förändringar i inkomstfördelning, i arbetsglädje och i psykisk förmåga att avnjuta produktionsresultatet inverkar alla på levnadsnivån utan att dessa verkningar kan göras till föremål för några som helst rimliga kvantifieringar. Inte desto mindre kan man på vissa punkter röra sig i riktning mot beräkningar som ger en bättre bild än den vi f. n. har. Även om ett visst mått av godtycke inte kan undvikas, kan det dock göras mindre än det nuvarande. Det godtycke som ligger i att helt förtiga vissa sammanhang och reducera deras betydelse till noll representerar ett större godtycke än som skulle känneteckna en alternativ uppläggning.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl.

Maj:t hemställa om utredning om möjligheterna att parallellt med nuvarande nationalinkomststatistik producera en statistisk serie avsedd att tjäna som ett bättre underlag för bedömningar av levnadsnivån och förändringar i denna.

Stockholm i januari 1969

Staffan Burenstam Linder (m)

Thorbjörn Fälldin (cp)
